

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Т. А. Самарічева

*асистент кафедри менеджменту, економічної теорії та фінансів
Хмельницького університету управління та права*

УДК 338.53

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПРОДУКЦІЮ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Визначено суть державного регулювання ціноутворення,
проаналізовано основні напрями державного регулювання
ціноутворення на продукцію молокопереробних підприємств,
запропоновано першочергові шляхи його удосконалення.*

Ключові слова: ціноутворення, молокопереробні підприємства, продукція молокопереробних підприємств, державне регулювання ціноутворення.

У сучасних умовах господарювання спостерігається зростання цін на молочну продукцію, яка за своєю суттю належить до споживчо-необхідних товарів. Однією із причин цього є недосконалий механізм державного регулювання ціноутворення на таку соціально важливу продукцію. Неповний перелік продукції молокопереробних підприємств, що підлягає декларуванню, є причиною того, що молокопереробні підприємства вільно формують ціни на товари, які не належить до контрольованих та безпідставно збільшують ціни на них. З метою стабілізації цін на молокопродукти, захисту соціально незахищеного населення та недопущення зловживань з боку молокопереробних підприємств необхідно посилити державне регулювання ціноутворення.

Проблемам державного регулювання ціноутворення приділяли увагу чимало вітчизняних науковців, зокрема Т. Ф. Куценко, А. Є. Никифоров, С. М. Чистов, Л. А. Швайка, Л. О. Шкварчук тощо. Однак доволі актуальним залишається дослідження державного регулювання ціноутворення на продукцію молокопереробних підприємств.

Метою цієї статті є дослідження державного регулювання ціноутворення на молокопродукти та виявлення основних напрямів його удосконалення.

Державне регулювання цін розглядається як засіб досягнення певних соціально-економічних завдань політики держави [1, с. 304]. Л. О. Шкварчук визначає “державне регулювання цін як діяльність держави, спрямовану на встановлення і збереження такого рівня цін, який забезпечував би рентабельну діяльність суб’єктів господарювання, паритет цін різних галузей народного господарства, реальність заробітної плати, стійкість валюти та інші економічні параметри в державі” [8, с. 51].

Основні принципи встановлення та застосування цін і тарифів на продукцію молокопереробних підприємств та організацію контролю за їхнім дотриманням визначає Закон УРСР “Про ціни і ціноутворення” [7].

Державне регулювання ціноутворення на молокопродукцію в Україні здійснюється за такими основними напрямками:

- 1) декларування зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари;
- 2) встановлення граничного рівня рентабельності на виробництво продовольчих товарів;

- 3) встановлення граничного рівня торговельних надбавок.

Процес декларування в Україні визначено постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку декларування зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари” від 17 жовтня 2007 р. № 1222 (далі — постанова № 1222) [5]. Відповідно до цього порядку декларування оптово-відпускних цін на продукцію молокопереробних підприємств в Україні здійснюють всі суб’єкти господарювання, які виробляють такі товари: молоко коров’яче питне (пастеризоване, фасоване у плівку), сир кисломолочний до 9 % жирн., сметану до 20 % жирн., масло вершкове до 72,5 % жирн.

Державне регулювання оптово-відпускних цін шляхом декларування їх зміни проводиться в Головному управлінні економіки облдержадміністрацій. Відповідно до Положення, яке передбачає, що суб’єкт підприємницької діяльності подає документи за 10 днів до впровадження нової ціни в Державну інспекцію з контролю за цінами, яка протягом 7 робочих днів зобов’язана розглянути документи та надати висновок. З висновком та 2-ма бланками декларації (форма декларації затверджена постановою № 1222) підприємство звертається до Головного управління економіки облдержадміністрації. Впродовж двох робочих днів управління економіки ОДА декларує зміну оптово-відпускної ціни.

Відповідно до п. 3 постанови № 1222 суб’єкти господарювання, які провадять діяльність з виробництва визначених продовольчих товарів, подають до територіальних органів Державної інспекції з контролю за цінами такі документи:

- пояснювальну записку щодо обґрунтування необхідності зміни оптово-відпускних цін разом з довідкою про результати економічного аналізу фактичних витрат з виробництва;

- калькуляцію собівартості виробництва продовольчих товарів із зазначенням обсягу матеріальних та трудових витрат;

- довідку про обсяги виробництва продовольчих товарів за минулий рік та відповідний період поточного року;

- стандарти, нормативи, технологічні регламенти з виробництва продовольчих товарів;

- копії договорів, пов’язаних з виробництвом продовольчих товарів, укладених з іншими суб’єктами господарювання;

- довідку про фактичну та декларовану рентабельність від реалізації продовольчих товарів.

Формування оптово-відпускних цін на основні продовольчі товари, в т. ч. на молокопродукти, здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку формування цін на продовольчі товари, щодо яких запроваджено державне регулювання” від 17 квітня 2008 року № 373 [6].

Важливим етапом формування оптово-відпускних цін на молокопродукти, що регулюються державою, є аналіз фактичної та планової собівартості. Проаналізуємо фактичні (табл. 1) та планові (табл. 2) витрати на виробництво молока фасованого 1 кг жирністю 2,5 % на прикладі одного із малих сільськогосподарських підприємств Хмельницької області з обсягом виробництва готової продукції

10 000 кг в місяць.

Таблиця 1

Фактична калькуляція собівартості малого с.-г. підприємства

№ з/п	Статті витрат	Фактичний обсяг витрат за попередній місяць		Фактична собівартість на 1 кг	
		грн.	%	грн.	%
1	Сировина та матеріали	19500,00	54,1	1,95	54,1
2	Заробітна плата та нарахування на ЗП	4469,50	12,4	0,45	12,4
3	Амортизація	4073,01	11,3	0,41	11,3
4	Витрати палива та електроенергії	4938,08	13,7	0,49	13,7
5	Витрати на ремонт та експлуатацію обладнання	1874,31	5,2	0,19	5,2
6	Загальновиробничі витрати	324,40	0,9	0,03	0,9
7	Витрати на збут	865,10	2,4	0,08	2,4
8	Всього, грн.	36044,36	100	3,60	100
9	Рентабельність, 5 %	-	-	0,18	-
10	Оптова ціна, грн.	-	-	3,78	-
11	ПДВ, 20 %	-	-	0,76	-
12	Оптово-відпускна ціна, грн.	-	-	4,54	-

Примітка. Розрахунки автора.

У структурі собівартості найбільшу питому вагу займає стаття “сировина та матеріали”, головною та єдиною складовою якої є молоко. Закупівлю молока базової жирності 3,4 % переробні підприємства здійснюють у сільськогосподарських підприємств та у населення. У нашому прикладі показано закупівлю молока жирністю 3,4 % за оптово-відпускною ціною 2,65 грн./кг. Така ціна на закупівлю молока від населення діяла в літній період в Хмельницькій області. Враховуючи сезонність виробництва молока, а також державну підтримку сільського господарства, що передбачає сприяння підвищенню цін на закупівлю молока у населення, планується збільшення витрат на сировину до 3 грн./кг. За умови якщо інші витрати в майбутніх періодах залишаться без змін, підприємство звертається до Державної інспекції з контролю за цінами за 10 днів до встановлення нової ціни з метою декларування вищої ціни, пояснюючи це збільшенням закупівельної вартості сировини. Причини зростання вказуються в пояснювальній записці та складається калькуляція на нову ціну.

Таблиця 2

Планова калькуляція собівартості малого с.-г. підприємства

№ з/п	Статті витрат	Плановий обсяг витрат		Планова собівартість на 1 кг	
		грн.	%	грн.	%
1.	Сировина та матеріали	22100	57,19	2,21	57,19
2.	Заробітна плата та нарахування на ЗП	4469,5	11,57	0,45	11,57
3.	Амортизація	4073,01	10,53	0,41	10,53
4.	Витрати палива та електроенергії	4938,08	12,78	0,49	12,78
5.	Витрати на ремонт та експлуатацію обладнання	1874,31	4,85	0,19	4,85
6.	Загальновиробничі витрати	324,4	0,84	0,03	0,84
7.	Витрати на збут	865,1	2,24	0,08	2,24
8.	Всього, грн.	38644,4	100	3,86	100
9.	Рентабельність, 5 %	-	-	0,19	-
10.	Оптова ціна, грн.	-	-	4,05	-
11.	ПДВ, 20 %	-	-	0,81	-
12.	Оптові-відпускна ціна, грн.	-	-	4,86	-

Примітка. Розрахунки автора.

Нова ціна сформована в розмірі 4,86 грн. за упаковку. При збільшенні інших витрат (наприклад, подорожчання вартості електроенергії чи підвищення заробітної плати) підприємство аналогічно звертається до Державної інспекції з контролю за цінами та облдержадміністрації з метою отримання висновку.

Процес декларування оптово-відпускних цін підприємствами-виробниками молочних продуктів є важливим елементом в системі державного контролю за ціноутворенням в Україні. Адже за його результатами держава має можливість запобігти безпідставному підвищенню цін на соціально важливу продукцію та попередити спекулятивний ріст цін на продовольчі товари, а також отримати інформацію про рівень цін у кожному регіоні України. Проте декларуванню підлягають не всі молочні продукти, що ускладнює або в деяких випадках унеможлиблює контроль за формуванням цін. Підприємства, бажаючи вільно формувати ціни на молочну продукцію, починають випускати товари, що не відносяться до переліку контрольованих. Так, відповідно до постанови № 1222 регулюванню підлягає масло вершкове до 72,5 % жирн., проте суб'єкти господарювання в більшості випадків перейшли до виробництва масла вершкового жирністю 73 %. Аналогічна ситуація відбувається зі сметаною та кисломолочним сиром. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань ціноутворення на окремі види продовольчих товарів" від 9 лютого 2011 року № 168 [3] запроваджено декларування молока коров'ячого питного (пастеризованого, фасованого у плівку), хоча до вступу в дію зазначеної постанови декларуванню підлягало лише молоко жирністю до 2,5 %. Причиною став перехід більшості молокопереробних підприємств на виробництво молока 2,6 % жирн.

Виходячи з вищезазначеного, пропонуємо запровадити декларування цін на молочну продукцію незалежно від жирності та сортності з метою контролю за

встановленням цін та запобігання безпідставного їх зростання та скоригувати перелік документів, що повинні надавати підприємства з метою отримання висновку для декларування, а саме:

1) скасувати надання довідки про фактичну та декларовану рентабельність від реалізації продовольчих товарів;

2) надавати розшифровки статей калькуляції з метою попередження безпідставного включення окремих пунктів;

3) можливість державних органів вимагати обґрунтування окремих статей калькуляції.

В цьому приладі ми розглянули калькуляцію витрат при виробництві молока жирністю 2,5 %. При формуванні оптової ціни застосовано рівень рентабельності в розмірі 5 %, оскільки відповідно до Розпорядження Хмельницької облдержадміністрації “Про стабілізацію ситуації на ринку молокопродуктів” від 13 березня 2006 року № 102/2006–р рекомендовано переробним підприємствам області всіх форм власності застосовувати граничний рівень рентабельності виробництва молока, сиру кисломолочного, кефіру, масла вершкового в розмірі 5 %. Проте цей нормативний документ має лише рекомендаційний характер та не може зобов'язати молокопереробні підприємства встановлювати рентабельність в межах 5 %.

У законодавстві України встановлено граничні рівні рентабельності виробництва лише борошна та хліба простої рецептури, що значно ускладнює державний контроль за ціноутворенням. Тому пропонуємо для покращення системи утворення оптово-відпускних цін на молокопродукти встановити граничні рівні рентабельності на виробництво молокопродуктів у розмірі 10 %.

Ми розглянули формування оптово-відпускної ціни молока, тобто ціни реалізації підприємством власної продукції. Проте на шляху до кінцевого споживача ця продукція пройде шлях через оптового (их) постачальника та роздрібного продавця. Звісно, кожен посередник має на меті отримати прибуток. Тому вони будуть застосовувати постачальницько-збутову та роздрібну надбавки відповідно. З метою недопущення безпідставного зростання ціни та запобігання спекулятивним проявам державою встановлено граничний рівень торговельних надбавок. Відповідно до розпорядження Хмельницької облдержадміністрації “Про запровадження державного регулювання ціноутворення на окремі продовольчі товари” від 29 квітня 2011 р. № 174/2011–р встановлено граничні торговельні (постачальницько-збутові) надбавки до оптової ціни виробника (митної вартості). Для молокопродуктів ця торговельна надбавка незалежно від кількості перепродажу становить 15 %. Тобто роздрібна ціна на молоко жирністю 2,5 %, що реалізується на підприємстві за оптово-відпускною ціною 4,86 грн./кг, не повинна перевищувати 5,59 грн./кг, реалізація цієї продукції за вищою ціною є порушенням порядку формування ціни. З метою удосконалення системи встановлення граничного рівня торговельних надбавок пропонуємо розділити торговельну надбавку в розмірі 15 % на дві складові: 1) 5 % — постачальницько-збутова надбавка посередників; 2) 10 % — роздрібна торговельна надбавка.

Отже, державне регулювання ціноутворення на продукцію молокопереробних підприємств потребує удосконалення, що можливе шляхом запровадження декларування оптово-відпускних цін на молокопродукти незалежно від їх жирності та сортності; коригування переліку документів, що повинні надавати суб'єкти господарювання з метою отримання висновку для декларування; встановлення граничного рівня рентабельності на виробництво молокопродуктів та поділу торговельної надбавки на постачальницько-збутову та роздрібну.

Список використаних джерел

1. Швайка, Л. А. Державне регулювання економіки [Текст] : [навч. посіб.] / Л. А. Швайка. — К. : Знання, 2006. — 435 с.
2. Чистов, С. М. Державне регулювання економіки [Текст] : [навч. посіб.] / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін. — [вид. 2-ге, доопр. і допов.]. — К. : КНЕУ, 2004. — 440 с.
3. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань ціноутворення на окремі види продовольчих товарів : постанова Кабінету Міністрів України від 09.02.2011 р. № 168 [Текст] // ОВУ. — 2011. — № 16. — Ст. 656.
4. Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів) : постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.1996 р. № 1548 [Текст] // Урядовий кур'єр. — 1997. — № 11-12. — 23 січня.
5. Про затвердження Порядку декларування зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари : постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 р. № 1222 [Текст] // ОВУ. — 2007. — № 79. — Ст. 2940.
6. Про затвердження Порядку формування цін на продовольчі товари, щодо яких запроваджено державне регулювання : постанова Кабінету Міністрів України від 17.04.2008 р. № 373 [Текст] // ОВУ. — 2008. — № 31. — Ст. 983.
7. Про ціни і ціноутворення [Текст] : Закон УРСР від 03.12.1990 р № 507-ХІІ // ВВР УРСР. — 1990. — № 52. — Ст. 650.
8. Шкварчук, Л. О. Ціни і ціноутворення [Текст] : [навч. посіб.] / Л. О. Шкварчук. — [вид. 3-тє, виправл.]. — К. : Кондор, 2005. — 214 с.

Рекомендовано до друку кафедрою менеджменту, економічної теорії та фінансів
Хмельницького університету управління та права

Надійшла до редакції 24.07.2011

Самаричева Т. А. Государственное регулирование ценообразования на продукцию молокоперерабатывающих предприятий

Определена суть государственного регулирования ценообразования, проанализированы основные направления государственного регулирования ценообразования на продукцию молокоперерабатывающих предприятий, предложено первоочередные пути его усовершенствования.

Ключевые слова: ценообразование, молокоперерабатывающие предприятия, продукция молокоперерабатывающих предприятий, государственное регулирование ценообразования.

Samaricheva, T. A. State Regulation of Pricing for Dairy Plants Products

The article defines the essence of government regulation of pricing, the main approaches of state regulation of pricing for dairy products companies. Immediate measures for its improvement are proposed.

Key words: pricing, dairy plants, dairy products companies, government regulation of pricing.

